

УДК 347.963
ББК 67.72
П78

Редакційна колегія:

професор Л. М. Москвич (голова);
асистент А. В. Лапкін;
асистент І. В. Юревич;
асистент Я. О. Ковальова;
асистент Ю. О. Ремескова

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

Проблеми реформування прокуратури : матеріали всеукр. наук.-
П78 практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.) : у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич
(голова), А. В. Лапкін, І. В. Юревич та ін. – Т. 1. – Х. : Право, 2016. –
224 с.

ISBN 978-966-937-018-1

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)

Збірник містить матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми реформування прокуратури», яка відбулася 15 квітня 2016 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців у галузі теорії прокурорської діяльності, практичних працівників органів прокуратури та суду. До збірника включено доповіді учасників конференції з різноманітних аспектів організації і діяльності прокуратури.

Для науковців, викладачів та студентів юридичних навчальних закладів, практичних працівників органів прокуратури, суду, інших правоохоронних органів, адвокатів та усіх, хто цікавиться проблемами прокуратури.

УДК 347.963

ББК 67.72

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)
ISBN 978-966-937-018-1

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016

потання, брати участь у провадженні виконавчих дій, давати усні та письмові пояснення, висловлювати свої доводи та міркування з усіх питань, що виникають у ході виконавчого провадження, у тому числі під час проведення експертизи, заперечувати проти клопотань, доводів та міркувань інших учасників виконавчого провадження та користуватися іншими правами, наданими законом.

Таким чином, прокурор є важливим учасником виконавчого провадження, шляхом участі у ньому завершуючи реалізацію конституційної функції прокуратури з представництва інтересів громадянина або держави у суді.

Ахмач Г. М.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ ПРОКУРОРА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Відповідно до ст. 121 Конституції України у випадках, передбачених законом, на прокуратуру України покладається представництво в суді інтересів громадянина або держави. Ефективність судового захисту, ухвалення судом законного та обґрунтованого рішення як гарантії справедливого судового захисту в значній мірі залежать від нормативної врегульованості цивільних процесуальних правовідносин. Вибір європейського вектору розвитку українського національного законодавства, зокрема цивільного судочинства, відображає процес адаптації українського законодавства до міжнародних європейських стандартів. Тому дослідження напрямків оптимізації права на судовий захист, зокрема здійснення прокурором представницької функції у цивільному судочинстві, виявлення недоліків у чинному законодавстві, а також вироблення рекомендацій з його вдосконалення сприяє створенню належних умов справедливості правосуддя згідно з міжнародними стандартами.

М. де Сальвіа зазначає, що право на справедливий судовий розгляд Конвенцією не регламентовано і за своєю природою потребує держав-

ного регулювання, яке може змінюватися залежно від місця та часу, відповідно до потреб та ресурсів суспільства або окремих осіб. Право на справедливий судовий розгляд підлягає обмеженням, але обмеження не повинні зачіпати саму сутність цього права [1, с. 283].

Закон України від 14.10.2014 р. «Про прокуратуру» (далі – Закон) конкретизує виконання прокурором представницької функції в суді – прокурор у випадках та порядку, встановлених законом, здійснює процесуальні та інші дії, спрямовані на захист інтересів громадянина або держави.

Однак у новому Законі (ч. 2 ст. 23) підстави участі прокурора у цивільному процесі, який здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства), звужені (відповідні зміни внесені у ст. 45 Цивільного процесуального кодексу – далі ЦПК). Прокурор здійснює представницьку функцію щодо громадян тільки у випадках неспроможності такої особи самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права, реалізувати процесуальні повноваження через недоздатність повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, за умови невиконання або неналежного виконання захисту законними представниками або органами, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи. При цьому законодавець не враховує такі причини неспроможності особи самостійно захищати свої права, як похилий вік або тяжку хворобу, що, на нашу думку, перешкоджає реалізації громадянами конституційного права на судовий захист.

Як зазначає Н. Ю. Сакара, доступність правосуддя пов'язана не лише з фізичним доступом до суду й судових процедур, а також із захистом порушених прав і свобод за допомогою належних, тобто справедливих процедур [2, с. 48]. У даній ситуації доступність правосуддя обмежена не тільки фізичним доступом, а й неспроможністю особи ефективно захищати свої права в суді.

ЦПК передбачає наступні повноваження прокурора, спрямовані на здійснення функції представництва інтересів громадянина або держави в суді: звернення до суду з позовною заявою (заявою); участь у розгляді справ за його позовами; вступ у справу за своєю ініціативою, провадження у який відкрито за позовом інших осіб, на будь-якій стадії процесу; подання апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення Верховним Судом України, про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами (ч. 2 ст. 45).

Окрема увага у літературі приділяється проблемі процесуального оформлення процедури вступу прокурора у справу в суді першої інстанції, провадження у який відкрито за позовом інших осіб. Оскільки дана процедура в законодавстві не врегульована, К. А. Гузе справедливо пропонує зобов'язати прокурора, що вступає у справу в суді першої інстанції, провадження у який відкрито за позовом інших осіб, подавати до суду заяву, де повинні бути зазначені підстави його звернення, а також обґрунтування на їх підтвердження (запропоновано доповнити ЦПК відповідним положенням) [3, с. 13].

Слід зазначити, що у проекті змін до ЦПК, який розроблений Радою з питань судової реформи (проект ЦПК, версія на 08.04.2016 р.), участь прокурора у цивільному судочинстві обмежена – він може вступити у справу за своєю ініціативою не на будь-якій її стадії, а тільки до початку розгляду справи по суті, що також негативно впливає на реалізацію права на судовий захист. Звертає увагу протиріччя між положеннями проекту та Закону – у п. 2 ч. 6 ст. 23 Закону встановлено право прокурора в порядку, передбаченому процесуальним законом, під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді вступати у справу, порушену за позовом (заявою, поданням) іншої особи, на будь-якому етапі судового провадження.

Крім того, як у чинному ЦПК, так й у проекті змін до ЦПК, не визначені повноваження прокурора у другій формі – вступ у справу, провадження у який відкрито за позовом інших осіб. Такі повноваження потребують відповідних уточнень у ЦПК.

Використана література

1. Де Сальвіа М. Прецеденты Европейского суда по правам человека. Руководящие принципы судебной практики, относящиеся к Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод. – СПб., 2004. – 1072 с.

2. Сакара Н. Ю. Проблема доступності правосуддя у цивільних справах : монографія. – Х. : Право, 2010. – 256 с.

3. Гузе К. А. Представительство прокурором інтересів громадян або держави в цивільному судочинстві України : автореф. дис. ...канд. юрид. наук. : 12.00.03 – Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. – Харків, 2015. – 21 с.